

Sag C-582/23 [Wiszkier]ⁱ

Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement

Dato for indlevering:

20. september 2023

Forelæggende ret:

Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (Polen)

Afgørelse af:

2. august 2023

Sagsøger:

R.S.

Procesdeltagere:

C. spółka akcyjna i W.

Syndyk masy upadłości (kurator) for M.S. og R.S.

Syndyk masy upadłości (kurator) for G. spółki akcyjnej (under opløsning) i W.

J.J.

M.G.

Hovedsagens genstand

Fastlæggelse af en tilbagebetalingsplan som led i konkursbehandling mod en privatperson.

ⁱ Den foreliggende sags navn er et vedtaget navn. Det svarer ikke til et navn på en part i sagen.

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

Muligheden for at påberåbe sig urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler under konkursbehandling; direktiv 93/13; artikel 267 TEUF.

Præjudicielle spørgsmål

1. Skal artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler fortolkes således, at de er til hinder for en national lovgivning, hvorefter skifteretten er bundet af en fortegnelse over fordringer, der er anerkendt af den tilsynsførende dommer under proceduren for konkursbehandling, således at skifteretten, der træffer afgørelse, der afslutter konkursbehandlingen, derved er afskåret fra at efterprøve, hvorvidt kontraktvilkår i en aftale eventuelt er urimelige?

2. Skal artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler fortolkes således, at de er til hinder for en national lovgivning, der ikke tillader at anordne foreløbige forholdsregler som led i konkursbehandling, således at denne lovgivning kan afholde forbrugere fra at gøre krav på den retsbeskyttelse, som forbrugerne er blevet indrømmet i henhold til Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler?

Anførte EU-retlige forskrifter

Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler: artikel 6, stk. 1, artikel 7, stk. 1.

Anførte nationale forskrifter

1. Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (lov af 28.2.2003 – konkursloven) (Dz. U. af 2019, pos. 498 med ændringer)

2. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – kodeks postępowania cywilnego (lov af 17.11.1964 – den civile retsplejelov) (Dz. U. af 2021, pos. 1805 med ændringer): artikel 730 og 730¹ (procedure for foreløbige forholdsregler)

3. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – kodeks pracy (lov af 26.6.1974 – den arbejdsretlige lovbog) (Dz. U. af 2022, pos. 1510 med ændringer):

Artikel 87, stk. 3. Modregning i lønindtægt kan ske med følgende begrænsninger:

1) som følge af inddrivelse af underholdsbidrag – op til maksimalt tre femtedele af lønindtægt;

2) som følge af inddrivelse af anden gæld eller ved modregning af de af arbejdsgiveren udbetalte forskudsbeløb – op til maksimalt halvdelen af lønindtægt.

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

Ved kendelse af 15. oktober 2019 afsagde Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (ret i første instans for Łódź-Śródmieście i Łódź, Polen) konkursdekret over for R.S. som privatperson, der ikke drev økonomisk virksomhed.

Konkursmassen omfattede bl.a. en ideel anpart på ½ af en fast ejendom. Andelen blev solgt for 350 000 PLN. Ejendommen var behæftet med pant som sikkerhed for tilbagebetaling af et lån med tillæg af renter og andre udgifter, der beløb sig til 832 696,77 PLN, til kreditor G., som var et aktieselskab. I nærværende konkursbehandling har kreditor G. modtaget 360 671,91 PLN i henhold til den udarbejdede plan for fordeling af konkursmassen.

Under konkursbehandlingen mod R.S. blev der udarbejdet en fortegnelse over fordringer, der blev anerkendt af den tilsynsførende dommer ved kendelse af 26. april 2021. Af fortegnelsen fremgik de anmeldte fordringer, hvis samlede værdi udgjorde 1 247 127[,]93 PLN, idet kreditor G. anmeldte en fordring på 975 362 PLN. Skyldneren anerkendte alle de anmeldte fordringer. Hverken skyldneren eller kreditoren har rejst indsigelse mod fortegnelsen over anmeldte fordringer.

Gælden over for G. opstod som følge af en erhvervelse af fast ejendom. Den 30. marts 2017 indgik konkurserklærede R.S. sammen med sin hustru M.S. samt L.K. og A.K. en låneaftale med pant i fast ejendom med kreditoren vedrørende et beløb stort 489 821,63 PLN, idet lånet var indekseret efter schweizisk franc CHF, til en periode af 360 måneder. Efter omregningen var foretaget, var låntagerne forpligtede til at tilbagebetale 211 952,23 CHF til kreditoren.

Ifølge retten indeholder den omhandlede aftale urimelige kontraktvilkår, der kan medføre aftalens ugyldighed. Det ville i så fald indebære, at tilbagebetalingsforpligtelsen over for kreditoren ikke overstiger 489 821,63 PLN, og den omstændighed, at også L.K. og A.K. er blevet taget under konkursbehandling, og at kreditoren har opnået delvis fyldestgørelse fra salg af en ideel anpart på ½ af en fast ejendom i en anden konkursbehandling – ville medføre, at denne forpligtelse udgjorde 0 PLN, hvilket dog kræver at indhente yderligere oplysninger om faktiske omstændigheder.

Den ret, for hvilken hovedsagen verserer, skal med udgangspunkt i den fortegnelse over anmeldte fordringer, der er blevet udarbejdet som led i konkursbehandlingen, fastlægge en tilbagebetalingsplan for konkurserklærede R. S. under hensyn til skyldnerens indkomstmuligheder og størrelsen af misligholdt gæld. R. S. har nedlagt påstand om eftergivelse af gæld uden at fastlægge en tilbagebetalingsplan, subsidiært om at fastlægge en tilbagebetalingsplan til 6

måneder med [et månedligt afdrag stort] 500 PLN. Kreditor G. har nedlagt påstand om at fastlægge en tilbagebetalingsplan til 36 måneder med et månedligt afdrag stort 2 000 PLN som minimum. Øvrige kreditorer har ikke nedlagt nogen påstand. Kurator har nedlagt påstand om at fastlægge en tilbagebetalingsplan til 36 måneder med et månedligt afdrag stort 2 500 PLN.

Konkurserklærede R. S. er fortsat i beskæftigelse. Han modtager ca. 3 500 PLN af hans løn til sin bankkonto, mens den anden del af hans løn stor ca. 3 500 PLN indgår i konkursboet og er øremærket til fyldestgørelsen af hans kreditorer, herunder G.

Den 20. juli 2023 blev G. erklæret konkurs og hovedsagen har siden fortsat med deltagelse af kurator i konkursboet.

Kortfattet begrundelse for forelæggelsen

- 1 Konkursbehandling mod privatpersoner har grundlæggende to formål – fyldestgørelsen af den konkurserklærede persons kreditorer og adgangen for den konkurserklærede person til gældssanering. Konkursbehandling ledes af en tilsynsførende dommer – et retsligt organ, der foretager alle handlinger undtagen de handlinger, der er forbeholdt skifterettens kompetence. I løbet af konkursbehandling mod en privatperson realiseres dennes formue, udarbejdes en fortegnelse over fordringer, fordeles konkursmassens midler blandt kreditorerne, og konkursbehandlingen afsluttes med fastlæggelsen af en tilbagebetalingsplan til en periode til maksimalt 36 måneder.
- 2 En fortegnelse over fordringer omfatter de kreditorer, der deltager i konkursbehandlingen, og deres tilgodehavende. Fortegnelsen er som udgangspunkt ikke genstand for den tilsynsførende dommers indholdsmæssige efterprøvelse. Det er kurator, der tilføjer de enkelte fordringer, mens skyldneren har ret til at afgive en erklæring om, hvorvidt de enkelte fordringer anerkendes eller ej. Efter aflevering af fortegnelsen sørger den tilsynsførende dommer for fortegnelsens bekendtgørelse, hvorefter skyldneren og kreditorerne kan klage over fortegnelsen ved at fremsætte en indsigelse. Indsigelse kan kun fremsættes inden for 2 uger fra bekendtgørelsesdagen. Efter denne dato mister deltagerne retten til at klage over fortegnelsen. Den tilsynsførende dommer stadfæster fortegnelsen, hvis der ikke er fremsat nogen indsigelse, således at fortegnelsen er bindende under konkursbehandlingen så længe der ikke indføres ændringer i den i henhold til rette procedure.
- 3 Der er ingen tvivl om, at hverken kuratoren eller den tilsynsførende dommer har efterprøvet aftalen indgået med kreditor G. for så vidt eventuelle urimelige kontraktvilkår. Den tilsynsførende dommer har ej heller foretaget ændringer i fortegnelsen ex officio.
- 4 Skyldneren har afgivet en erklæring om anerkendelse af samtlige fordringer, hvilket kan udlægges således, at skyldneren ikke har gjort krav på retsbeskyttelse

mod erhvervsdrivendes anvendelse af urimelige kontraktvilkår. Ikke desto mindre har skyldnerens befuldmægtigede i en skrivelse til retten, der blev afleveret efter hovedforhandlingens afslutning, gjort gældende, at aftalen med G. muligvis var ugyldig på grund af anvendelsen af urimelige kontraktvilkår, og at afdrag derfor burde nedsættes.

- 5 Af konkurssagens dokumenter fremgår ikke, at skyldneren blev orienteret om, at vilkår i aftalen med G. muligvis var urimelige, og at skyldneren på velinformeret grundlag meddelte, at han ikke gjorde krav på den beskyttelse, som han var berettiget til i henhold til direktiv 93/13. Frem til den 3. november 2022 havde han ikke haft bistand fra en jurist i sagen.
- 6 Ifølge den gældende nationale lovgivning er skifteretten ikke beføjet til selv at efterprøve aftalevilkår for så vidt deres eventuelle urimelige karakter som led i fastlæggelsen af en tilbagebetalingsplan. Når skifteretten kommer i tvivl om aftalevilkårenes rimelige karakter, kan skifteretten udsætte sagen til senere pådømmelse og forelægge sagen for den tilsynsførende dommer og indstille til dommeren at foretage ændringer af fortegnelsen ex officio. Det medfører en unødvendig forsinkelse i sagens behandling, idet retten som regel allerede under hovedforhandling, der er berammet med henblik på at fastlægge en tilbagebetalingsplan, har kendskab til alle relevante oplysninger, der er nødvendige for en prøvelse af, hvorvidt aftalevilkårene eventuelt er urimelige. Alle handlinger med henblik på at realisere skyldnerens formue, fordele konkursmassens midler blandt kreditorerne og udarbejde fortegnelsen over anmeldte fordringer er på det tidspunkt allerede udført. Ændring af fortegnelsen foregår efter en fastsat procedure, der kræver, at der ex officio udarbejdes en begrundelse til ændringen, at denne forkyndes over for sagens deltagere og bekendtgøres. Den tilsynsførende dommer er ikke bundet af skifterettens indstilling og kan afvise at foretage nogen ændringer ex officio som ugrundet.
- 7 Under hensyn til aftalevilkårenes urimelige karakter kunne skifteretten, der træffer afgørelse om tilbagebetalingsplan for skyldneren, fastlægge en tilbagebetalingsplan med lavere afdrag eller helt afstå fra at fastlægge en sådan plan, såfremt det skulle vise sig, at de samlede midler er tilstrækkelige til at dække alle anmeldte fordringer. Dette forhold vil kræve indhentelse af yderligere oplysninger om faktiske omstændigheder – hvilket afhænger af, hvorvidt den forelæggende ret er beføjet til at yde skyldneren retsbeskyttelsen.
- 8 Under konkursbehandlingen havde skyldneren ikke mulighed for selv at anlægge sag med henblik på at gøre krav på retsbeskyttelsen i henhold til direktiv 93/13 – det var og har fortsat været kurator, der er forvalter af skyldnerens formue.
- 9 Skyldneren havde mulighed for at klage over fortegnelsen over anmeldte fordringer ved at fremsætte en indsigelse. I forbindelse med indbringelsen af en indsigelse skal der betales et gebyr, hvis størrelse fastsættes forholdsmæssigt, som skyldneren skal dække med egne midler (50% af hans lønindtægt opkræves af kurator og indgår i konkursmassen). Indsigelsen fremsættes ved indlevering af en

skrivelse, der skal leve op til visse formelle betingelser, og hvor der redegøres for samtlige anbringender og beviser. På tidspunktet for udarbejdelse af fortegnelsen som led i konkursbehandling kunne skyldneren også mangle kendskab til, at vilkårene i aftalen med G. var urimelige.

- 10 Som Domstolen har understreget i dom af 5. marts 1996 i sag *Brasserie du Pêcheur og Factortame*, forenede sager C-46/93 og C-48/93, skal fællesskabsretten, der tillægger borgerne rettigheder, også sikre borgerne de nødvendige midler til en effektiv udøvelse af disse rettigheder. Fællesskabsretten regulerer i princippet ikke processuelle spørgsmål i forbindelse med forfølgelse af krav, der er afledt af EU-lovgivning, og det tilkommer medlemsstaterne at regulere disse spørgsmål (princippet om proces autonomi), idet ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet sætter begrænsninger for medlemsstaternes frihed i denne henseende.
- 11 Under påkendelsen af sagen for så vidt fastlæggelse af en tilbagebetalingsplan har retten fundet frem til den konklusion, at den nationale lovgivning uforholdsmæssigt kan hindre eller helt umuliggøre den konkurserklærede privatperson at søge retsbeskyttelsen af dennes rettigheder i henhold til direktiv 93/13. Samtidig tillader [den nationale] konkurslov ikke den ret, der skal træffe afgørelse i sagen om fastlæggelse af en tilbagebetalingsplan, at efterprøve, hvorvidt en aftale eventuelt indeholder urimelige kontraktvilkår.
- 12 Domstolen har flere gange understreget, at det påhviler de nationale retsorganer ex officio at efterprøve, hvorvidt kontraktvilkår i en aftale eventuelt er urimelige, og at en uforholdsmæssigt stor arbejdsbyrde eller andre praktiske vanskeligheder ikke fritager disse retsorganer fra denne pligt (for eksempel kendelse af 26.11.2020, V-807/19, *DSK Bank EAD*).
- 13 Det er imidlertid vanskeligt at fastslå, hvilket organ blandt de organer, der deltager i konkursbehandling, der har ansvar for udførelsen af en sådan kontrol, hvorfor kontrollen i praksis ikke udføres. Den tilsynsførende dommer efterprøver alene det formelle ved anmeldelser af fordringer og overfører disse videre til kurator – som efterprøver det indholdsmæssige af fordringerne og udarbejder en fortegnelse over anmeldte fordringer. Den tilsynsførende dommer har ikke beføjelse til at indføre nogen ændringer i fortegnelsen før den stadfæstes, medmindre en procesdeltager fremsætter en indsigelse mod fortegnelsen. I den omhandlede sag er der ikke fremsat nogen indsigelse, hvorfor den tilsynsførende dommer har stadfæstet fortegnelsen over fordringer.
- 14 Under proceduren ved den tilsynsførende dommer har skyldneren ikke gjort gældende, at aftalen med G. indeholdt urimelige kontraktvilkår. Den tilsynsførende dommer har dermed ikke efter den nationale lovgivning haft pligt til at efterprøve en fordring, der var indført i fortegnelsen. Den ovennævnte indsigelse er først rejst af skyldnerens befuldmægtigede under proceduren ved den forelæggende ret, hvis opgave var at træffe afgørelse enten om at fastlægge en

tilbagebetalingsplan eller om gældssanering eller eftergivelse af skyldnerens gæld, idet denne afgørelse vil afslutte konkursbehandlingen.

- 15 Det skal i øvrigt understreges, at det fremgår af skyldnerens forklaringer, at det restbeløb, der er tilbage efter der modregnes i hans lønindtægt i konkursmassens favør, er stort 3 500 PLN – ikke er tilstrækkeligt til dækning af hans og hans families behov. De bestemmelser, der er gældende for konkursbehandlingen i hovedsagen, tillader ikke indgriben af nogen art fra den forelæggende ret eller den tilsynsførende dommers side med hensyn til størrelsen af modregning.
- 16 De i løbet af konkursbehandlingen samlede midler anvendes naturligvis til fyldestgørelsen af alle kreditorer, ikke kun G; under hensyn til størrelsen af konkursboets indtægter og andre forpligtelser kan det i nærmeste fremtid vise sig, at de i konkursmassen samlede midler er tilstrækkelige til at fyldestgøre disse fordringer (undtagen den omtvistede fordring). I henhold til den nationale lovgivning indgår skyldnerens lønindtægt i konkursmassen og først ved konkursbehandlings afslutning vil et eventuelt overskud udleveres til ham.
- 17 Domstolen har allerede i dom af 15. juni 2023 i sag Getin Noble Bank, C-287/22, udtalt, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en national retspraksis, hvorefter en national retsinstans kan forkaste en forbrugers anmodning om foreløbige forholdsregler, indtil der træffes en endelig afgørelse om annullation af den låneaftale, som forbrugeren har indgået, idet aftalen indeholder urimelige kontraktvilkår, med henblik på udsættelse af betalingen af de skyldige månedlige afdrag i henhold til denne aftale, når anordningen af disse foreløbige forholdsregler er nødvendig for at sikre denne afgørelses fulde virkning.
- 18 I løbet af konkursbehandling er der imidlertid ikke adgang til, at retten anordner foreløbige forholdsregler – hverken på begæring eller ex officio.
- 19 Selv om skyldneren har mulighed for at begære, at en del af hans lønindtægt udtages fra konkursmassen – ville det dog kræve, at fordringshaverne indkaldes til en skiftesamling og et flertal af fordringshaverne stemmer for og dette flertal repræsenterer mindst 2/3 af de stemmeberettigede fordringshavere, således at skyldneren ikke uden samtykke fra G. kan opnå retsbeskyttelsen, hvilket gør dette middel fuldstændig ineffektivt.
- 20 Domstolen har i dom af 19. juni 1990 i dom Factortame I, C-213/89, anført, at fællesskabsretten kræver, at det er muligt at anvende foreløbige forholdsregler med henblik på at yde retsbeskyttelse til rettigheder, der gøres krav på efter fællesskabsretten.
- 21 En anordning om foreløbige forholdsregler ville naturligvis kræve, at retten foretager en afvejning af interesser, ikke kun skyldnerens interesser men også interesser af de fordringshavere, der deltager i konkursbehandlingen. Det er rettens opfattelse, at konkursbehandlings karakter som universalforfølgning over

for skyldnerens formue i princippet er til hinder for anvendelsen af foreløbige forholdsregler med henblik på at nedsætte skyldnerens afdrag.

- 22 En sådan ordning, der udelukker muligheden for at anvende foreløbige forholdsregler, kan imidlertid afholde skyldneren fra at gøre krav på retsbeskyttelsen efter direktiv 93/13, eller endog tilskynde skyldneren til at meddele, at den ikke gør krav på denne beskyttelse, hvilket forhindrer opfyldelsen af direktivets målsætning, der består i at sikre, at aftaler, der indgås med forbrugere, ikke indeholder urimelige vilkår.

ARBEJDSDOKUMENT